عدلیه

رئیس قوه قضائیه: مسوولان در بررسی عملکرد قوای سه‌گانه از افراط و تفریط بپرهیزند

رئیس قوه قضائیه از تمام مسوولان، اصحاب رسانه و صاحب‌نظران خواست در بررسی عملکرد قوای سه‌گانه از افراط و تفریط پرهیز کنند و موجبات ناامیدی مردم را فراهم نکنند و در کنار انعکاس نقاط ضعف، خدمات مناسب دولت و سایر قوا را نیز منعکس کنند. به گزارش ایلنا، آیت‌الله صادق لاریجانی در جلسه روز گذشته مسوولان عالی قضایی، تاکید کرد: امیدواری مردم موجب تقویت بنیان‌های نظام اسلامی و مشارکت فعال آنان در مسیر حرکت جامعه به سوی پیشرفت می‌شود و القای ناامیدی به مردم اساس بسیاری از حرکت‌های مهم اجتماعی را از بین می‌برد.

قوه قضائیه در بررسی پرونده دانه‌درشت‌ها تحت فشار قرار می‌گیرد

دادستان اسبق کل کشور گفت: وقتی پرونده دانه‌درشت‌ها به ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی می‌رود، دستگاه قضایی با تماس‌ها، جلسات و دیدارهای مختلف تحت فشار قرار می‌گیرد. آیت‌الله عبدالنبی نمازی در گفت‌وگو با فارس، با اشاره به دوران ریاستش بر دادستانی کشور و بحث مبارزه با مفاسد اقتصادی گفت: من همان زمانی که خودم دادستان بودم از روند و پیگیری کار راضی نبودم زیرا شاکله و ساختار تشکیلاتی‌ای که می‌خواست با مفاسد اقتصادی مبارزه کند شاکله جامع و مانعی نبود. دادستان اسبق کشور خاطرنشان کرد: بنده همان زمان نیز به همکاران گفتم که این طرح به نتیجه مطلوب نخواهد رسید و این به دلایلی بود که در آن زمان در جای خودش مطرح شد اما یکی از دلایلش این بود که در ستاد مبارزه‌ای که تشکیل شده بود اعضا از هر سه قوه حضور داشتند و قوه قضائیه به عنوان یک جزء در این جلسات شرکت می‌کرد. وی ابراز داشت: این در حالی بود که مبارزه با مفاسد اقتصادی وظیفه ذاتی قوه قضائیه است و مساله قابل تفویضی نیست که دیگران بخواهند در آن شرکت کنند و بگوییم قوای مقننه و مجریه نیز در آن عضو باشند و این بنا از اساس اشتباه بود. نمازی با بیان اینکه در آن دوران یک مشکلی در این راه وجود داشت و امروز نوع دیگری است، ادامه داد: کسانی که پرونده‌شان در مجتمع قضایی مبارزه با مفاسد اقتصادی مطرح می‌شود مسیر برای رسیدگی به آن هموار نیست زیرا کسانی که سرمایه‌های کلان در اختیار دارند و وام‌های بزرگ می‌گیرند آدم‌هایی هستند که دارای نفوذ هستند و افراد صاحب‌منصب و قدرت آنها را شناخته و حمایت می‌کنند. وی افزود: وقتی پرونده این افراد به ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی می‌رود دستگاه قضایی را از راه‌های مختلف تحت فشار قرار می‌دهند؛ تماس‌ها، تلفن‌ها، جلسات و دیدارهای مختلف قضایی ایجاد می‌کنند که فضای مناسبی نیست که دستگاه قضایی بتواند به شکل مستقل و بدون استرس این مسائل را پیگیری کند و شرایط برای انشای حکم مساعد نیست که دستگاه قضایی بتواند آزاد و بدون مشکلات و موانع حکم را بررسی کند.

عضو مجلس خبرگان رهبری با تاکید بر اینکه باید به قانون اساسی و شرع بازگشت، اظهار داشت: متولیان اجرای قانون باید توجهی به اشاره‌ها، تهدیدها، توصیه‌ها و وعده‌ها و وعیدها نداشته باشند و مسوولان نیز کاملاً باید از آنها حمایت کرده تا بتوانند مستقل عمل کنند.

وی خاطرنشان کرد: مواردی بوده که وقتی قاضی مستقل عمل کرده و توجهی به فشارها و تهدیدها نداشته است به راحتی قاضی جا به جا می‌شد و قاضی دیگری جای او را می‌گرفت و وقتی قاضی احساس امنیت شغلی نداشته باشد، نمی‌تواند مستقیم وارد عمل شود. آیت‌الله نمازی با بیان اینکه در قانون اساسی آمده قاضی باید برای انشای حکم مستقل باشد، تصریح کرد: کسی مجاز نیست به قاضی خط دهد یا او را تحت فشار قرار دهد. وی در عین حال گفت: قضاتی را در کشور داریم که دارای تعهد اخلاقی و قضایی باشند اما این مشکلات نیز در کشور وجود دارد و نمی‌توان آنها را نادیده گرفت و راه برای قضات ما هموار نیست. آیت‌الله نمازی در پایان درباره خصوصی‌سازی نیز گفت: دولت نباید خودش را درگیر مسائل اقتصادی کند و در عرصه اجرا وارد شود بلکه باید سیاستگذاری کرده و در اجرا از ظرفیت مردم استفاده کند و نباید توان خود را درگیر کارهای اجرایی کند.

صدور حکم زندان برای دو فعال مدنی

جمال امینی و محمد منیری به حبس محکوم شدند. سید وفا حسینی وکیل این دو شهروند با اعلام این خبر اظهار داشت: براساس حکم صادره از سوی شعبه اول دادگاه انقلاب سقز، جمال امینی به اتهام فعالیت تبلیغی علیه نظام و همکاری با احزاب اپوزیسیون به سه سال حبس محکوم شده که این حکم در دادگاه تجدید نظر استان کردستان عیناً تایید شده است. وی همچنین در رابطه با آخرین وضعیت پرونده دیگر موکل خود، محمد منیری گفت : شعبه اول دادگاه انقلاب سقز محمد منیری را به اتهام همکاری با احزاب مخالف و فعالیت تبلیغی علیه نظام به پنج سال زندان محکوم کرد که این حکم در شعبه چهار دادگاه تجدید نظر استان کردستان به یک سال کاهش یافت.

«یاران خورشید» تبرئه شد

هیات منصفه مطبوعات با اکثریت آرا، مدیر مسوول سایت «یاران خورشید» را تبرئه کرد. به گزارش فارس، جلسه رسیدگی به کیفرخواست مطروحه علیه مومن‌لو مدیرمسوول سایت «یاران خورشید» روز گذشته در شعبه ۷۶ دادگاه کیفری تهران به اتهام توهین به مسوولان نظام با حضور هیات منصفه مطبوعات برگزار شد.

تصحیح و پوزش

آزمون وکالت ۱۲ آذرماه برگزار می‌شود. این خبر روز پنجشنبه به نقل از سیدمحمد جندقی رئیس کانون وکلای مرکز به اشتباه ۱۲ آبان‌ماه چاپ شده بود. به این وسیله از خوانندگان گرامی پوزش می‌طلبیم.

قانون اساسی چه می‌گوید

آیا هنوز مجلس در راس امور است

بهمن کشاورز

اولاً- صورت مساله و موضوع بحث

۱- مرحوم امام خمینی(ره) فرموده‌اند: «مجلس در راس امور است.» مسلم این است که آن مرحوم هرگز از این فرموده عدول نکرده و آن را نفی نفرمودند.

۲- از جناب آقای رئیس‌جمهور اخیراً نقل شد که فرموده‌اند: «مجلس دیگر در راس امور نیست زیرا فرموده امام مربوط به زمانی بوده که کشور نخست‌وزیر داشته و نظامش پارلمانی بوده است. بعد از اصلاح قانون اساسی چون نظام حکومتی ما به ریاستی تبدیل و بر اختیارات رئیس‌جمهور افزوده شده است، دیگر مجلس در راس امور نیست و قوه مجریه قوه اول کشور است.» (نقل به مضمون)

۳- در نقد و رد این نظر مطالبی گفته و نوشته شده که بنده از آنها استفاده کردم. اما به نظر رسید با توجه به علل احتمالی این استدلال، به شرح ذیل:

الف- اصلاح قانون اساسی

ب- افزایش اختیارات رئیس‌جمهور در اصلاحات قانون اساسی

پ- تغییر توازن و تعادل قوای سه‌گانه به نفع رئیس‌جمهور در اصلاحات مذکور

بهتر است موضوع در خود قانون اساسی با توجه به تغییرات آن- پس از اصلاح- مطالعه و بررسی شود.

ثانیاً- تحلیل مختصر قضیه

۱- نظام پارلمانی و نظام ریاستی

در نظام «ریاستی» رئیس قوه مجریه (رئیس‌جمهور) رئیس کشور هم هست. او عضو مجلس قانونگذاری نیست و در مقابل قوه مقننه مسوولیت مستقیم ندارد.

در نظام «پارلمانی» رئیس قوه مجریه «نخست‌وزیر» و در برابر مجلس قانونگذاری مسوول است.

هر یک از این دو نظام اقسام گوناگون دارند. (کتاب حقوق اساسی، تالیف دکتر جعفر بوشهری، چاپ گنج دانش، صص ۲۷ و ۲۸)

رئیس‌جمهور به لحاظ انتخاب مستقیم از جانب مردم به رای اعتماد مجلس نیاز ندارد ولی برای وزیرانش باید رای اعتماد بگیرد. (کتاب حقوق اساسی، دکتر شمس‌الدین میرعلایی، انتشارات مشکوه، صص ۷۳-۷۲)

۲- با توجه به انواع و اقسام گوناگون دو نظام اصلی «ریاستی» و «پارلمانی» واضح است نمی‌توان هر یک از نظام‌های موجود در جهان را بر یکی از این دو الگو منطبق کرد و انتظار داشت کاملاً بر آن انطباق یابد.

۳- مرحوم امام(ره) طی فرمان مورخ ۱۳۶۸/۲/۴ اصلاح قانون اساسی را مقرر فرمودند. ایشان ضمن تعیین ترکیب هیات بررسی قانون اساسی، محدوده مسائل مورد بحث را نیز تعیین کردند: الف- رهبری، ب- تمرکز در مدیریت قوه مجریه، پ- تمرکز در مدیریت قوه قضائیه، ت- تمرکز در مدیریت صدا و سیما به صورتی که قوای سه‌گانه در آن نظارت داشته باشند، ث- تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ج- مجمع تشخیص مصلحت برای حل معضلات نظام و مشورت به رهبری به صورتی که قدرتی در عرض قوای دیگر نباشد، چ- راه بازنگری به قانون اساسی، ح- تغییر نام مجلس شورای ملی به مجلس شورای اسلامی...

۴- روشن شدن موضوع مستلزم آن است که:

الف- اقتدار دو قوه مجریه و مقننه در قانون اساسی اجمالاً مقایسه شود.

ب- تغییراتی که ضمن اصلاح قانون اساسی در آن حادث شد، بررسی شود.

پ- بررسی شود پس از اصلاح قانون اساسی در ارتباط دو قوه مقننه و مجریه چه دگرگونی‌هایی ایجاد شده و آیا توازن نیروها بر هم خورده است؟ اگر بر هم خورده، به نفع کدام و ضرر کدام قوه؟

ثالثاً- مقایسه اقتدار دو قوه مقننه و مجریه در قانون اساسی

اصل ۵۶ قانون اساسی می‌گوید: «حاکمیت مطلق بر جهان و انسان از آن خداست و همواره انسان را بر سرنوشت اجتماعی خودش حاکم ساخته است. هیچ کس نمی‌تواند این حق الهی را از انسان سلب کند یا در خدمت منافع فرد یا گروهی خاص قرار دهد و ملت این حق خداداد را از طریقی که در اصول بعد می‌آید اعمال می‌کند.»

واضح است در نظام حکومتی ایران مردم اصل و در اولویت هستند. ناچار هر نهاد و سازمانی که عملاً و واقعاً مردمی‌تر باشد، در اولویت خواهد بود. اگر از این دیدگاه به موضوع بنگریم، خواهیم دید: ۱- مردم اراده و خواسته مستقیم خود را با برگزیدن نمایندگان محلی خود- که طبعاً آنها را خوب می‌شناسند- ابراز و اعلام می‌کنند. (اصل ۵۸ قانون اساسی)

طبق دستور قرآن کریم... شوراها، مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان... و نظایر اینها از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند. (اصل ۷ قانون اساسی)

اصل ۶ قانون مذکور می‌گوید: «... در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکای آرای عمومی اداره شود...»

طبق بند «۸» اصل ۳ قانون اساسی: «دولت جمهوری اسلامی موظف است همه امکانات خود را برای امور زیر... به کار برد ... ۸- مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش...» حتی در مقدمه قانون اساسی می‌خوانیم: «بر اساس ولایت امر و امامت مستمر قانون اساسی زمینه تحقق رهبری فقیه جامع‌الشرایطی را که از طرف مردم به عنوان رهبر شناخته می‌شود آماده کند».

واضح است که این مجموعه حکایت از اصالت «مردم» و تصمیم آنها در نظام جمهوری اسلامی دارد. البته این اراده در مورد انتخاب رئیس‌جمهور نیز ابراز می‌شود، اما با تفاوت‌هایی نسبت به اعلام اراده در گزینش نمایندگان مجلس که نتیجه آن تفاوت در اقتدارات این دو قوه است: الف- آشنایی مردم با نامزدهای ریاست‌جمهوری مستقیم و از نزدیک نیست. حال آنکه نمایندگان محل‌شان را به ویژه در شهرهای کوچک و متوسط- خوب می‌شناسند. ب- با توجه به شرایط مقرر در اصل ۱۱۵ قانون اساسی گروه بزرگی از انتخاب‌کنندگان نمی‌توانند کاندیداهای ریاست‌جمهوری را- از هر جهت- از جنس خود بدانند. این ویژگی در مورد کاندیداهای مجلس وجود ندارد.

پ- هر نماینده در برابر تمام ملت مسوول است اما رئیس‌جمهور در برابر ملت و رهبر و مجلس مسوول است. بنابراین دامنه پاسخگویی رئیس‌جمهور از تک‌تک نمایندگان مجلس بیشتر است. به عبارت دیگر رئیس‌جمهوری پاسخگوی مجلس هست اما عکس این موضوع صادق نیست.

ت- در اصل ۶۳ قانون اساسی تصریح شده کشور نباید هیچ‌وقت بی‌مجلس باشد. در مورد رئیس‌جمهور هم مقرر شده یک ماه پیش از پایان دوره تصدی رئیس‌جمهور انتخابات انجام شود.

تفاوت در اینجاست که فرض قانونی فقدان رئیس‌جمهور در قانون اساسی وجود دارد که در این حالت شورایی متشکل از رئیس مجلس و رئیس قوه قضائیه و معاون اول رئیس جمهور کشور را تا برگزاری انتخابات اداره می‌کند. حال آنکه چنین فرضی در مورد مجلس مطلقاً وجود ندارد و حالتی را که مجلس وجود نداشته باشد، نمی‌توان تصور کرد.

۲- پس از انتخابات نمایندگان بررسی نهایی صلاحیت و اعتبارهایشان با خود مجلس است اما در مورد قوه مجریه، هرچند شخص رئیس‌جمهور- بدواً و بلافاصله پس از انتخاب- نیازی به گرفتن رای اعتماد ندارد، اما باید برای همه وزیرانش از مجلس رای اعتماد بگیرد.

بنابراین قوه مجریه برای مشروعیت یافتن، به مجلس نیاز دارد اما مجلس چنین وابستگی‌ای به قوه مجریه ندارد.

الف- مجلس می‌تواند پاسخگویی رئیس‌جمهور و وزرا را به سوالات خود بخواهد و در نهایت آنها را استیضاح کرده، به ایشان رای عدم اعتماد بدهد یا عدم کفایت رئیس‌جمهور را احراز و موجبات عزل او را فراهم کند. اما مجلس پس از تشکیل در هیچ حالتی قابل تعطیل نیست. این ویژگی را فقط مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان و مجمع تشخیص مصلحت دارند.

ب- رئیس جمهور و معاونان و وزیران حق شرکت در مجلس را دارند و در صورت حضور اگر تقاضا کنند مطالب‌شان استماع می‌شود اما اگر نمایندگان لازم بدانند، وزرا مکلف به حضور هستند.

پ- قوه مجریه لوایح قانونی را برای بررسی و تصویب به مجلس می‌دهد. عین همین اختیار را هر ۱۵ نفر از نمایندگان مجلس دارند و می‌توانند طرح قانونی به مجلس تقدیم کنند.

ت- مجلس حق تحقیق و تفحص از قوای مجریه و قضائیه را در همه امور کشور دارد. اما نه قوه مجریه و نه حتی قوه قضائیه نمی‌توانند در کارهای مجلس تحقیق و تفحص کنند.

شکایت از مجلس به موجب اصل ۹۰ قانون اساسی باید به کمیسیون موضوع اصل ۹۰ قانون اساسی تسلیم شود. قوه قضائیه از طریق دیوان عدالت اداری قادر به ابطال کلیه تصمیمات اداری قوه مجریه است. همین‌طور با ابزار بازرسی کل کشور می‌تواند بر حسن اجرای قوانین در همه واحدهای قوه مجریه نظارت داشته باشد.

حتی به موجبات اصل ۱۷۰ قانون اساسی قضات باید از اجرای مصوبات غیرقانونی قوه مجریه خودداری کنند.

اما قوه مجریه «و قوه قضائیه» نمی‌توانند از اجرای قوانینی که مجلس تصویب کرده خودداری کنند.

ث- قوه مجریه مکلف است مصوباتی را که اختیار تصویب آنها را دارد برای ممیزی برای رئیس مجلس بفرستد و به تذکرات وی ترتیب اثر بدهد.

حال آنکه قوه مجریه ناچار است قوانین مصوب مجلس را- ولو اینکه با آنها موافق نباشد- اجرا کند.

رابعاً - تغییراتی که ضمن اصلاح قانون اساسی در آن رخ داده است.

همه تغییرات ایجاد شده در قانون اساسی- ضمن اصلاح آن- به قوه مجریه، اقتدارات آن و روابطش با دو قوه دیگر مرتبط نبوده است. در اینجا صرفاً به تغییراتی از نوع اخیر می‌پردازیم:

۱- در اصل ۵۷ سابق برقراری ارتباط بین قوای سه‌گانه که مستقل از یکدیگر هستند، با رئیس‌جمهور بود. در اصل ۵۷ اصلاحی این اختیار از رئیس‌جمهور گرفته شده است.

۲- در اصل شصتم اعمال قوه مجریه برعهده رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر و وزرا بود. در اصلاح قانون اساسی، نخست‌وزیر حذف شده است.

۳ - در اصل ۶۹ اختیار تقاضای برگزاری جلسه غیرعلنی مجلس که مربوط به نخست‌وزیر بود، به رئیس‌جمهور داده شده است.

۴- در اصل ۷۰ رئیس‌جمهور، نخست‌وزیر و وزرا در صورتی که نمایندگان لازم می‌دانستند، تکلیف به حضور در مجلس داشتند. البته دعوت رئیس‌جمهور می‌بایست به تصویب اکثریت می‌رسید. در اصل اصلاحی این تکلیف رئیس‌جمهور منتفی شده است.

۵- در اصل ۸۵ اصلاحی به مجلس اجازه داده شده تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها، موسسات دولتی یا وابسته به دولت را به خود دولت واگذار کند. این‌گونه مصوبات از نظر عدم مغایرت با شرع و قانون اساسی می‌تواند مورد بررسی شورای نگهبان قرار گیرد. همچنین برای تطبیق با قوانین عادی و احراز عدم مغایرت با آنها باید به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی برسد.

۶- در اصل ۸۷ به جای رای اعتماد هیات وزیران از تقاضای رای اعتماد رئیس‌جمهور برای هیات وزیران یاد شده است.

۷- در اصل ۸۸ اصلاحی برای سوال از رئیس‌جمهور یا وزرا رای یک‌چهارم از کل نمایندگان لازم تلقی شده حال آنکه قبلاً این حق برای هر یک از نمایندگان مقرر بود و در عین حال حکم اصل سابق به رئیس‌جمهور (یا نخست‌وزیر در آن زمان) تسری نداشت.

۸- در اصل ۸۹ اصلاحی امکان استیضاح که در اصل ۸۸ قبلی مختص هریک از وزیران و یا هیات وزیران (و نه نخست‌وزیر و رئیس‌جمهور) بود به رئیس‌جمهور نیز تسری داده و حتی امکان احراز عدم کفایت رئیس‌جمهور پیش‌بینی شده است.

۹- در اصل ۱۱۳ اصلاحی تنظیم روابط سه قوه که قبلاً در اختیار رئیس‌جمهور بود از وی سلب و به موجب بند ۷ اصل ۱۱۰ به رهبری داده شده است.

۱۰- در اصل ۱۲۲ جدید رئیس‌جمهور در مقابل رهبر و مجلس نیز مسوول تلقی شده، حال آنکه در اصل ۱۲۲ سابق فقط در مقابل «ملت» مسوول بود.

۱۱- اصل ۱۲۴ سابق حاوی نحوه تعیین نخست‌وزیر بود. در اصل ۱۲۴ اصلاحی تعیین معاونان و معاون اول رئیس‌جمهور پیش‌بینی شده است.

۱۲-اختیاری که به موجب اصل ۱۲۶ سابق برای بررسی انطباق مصوبات هیات وزیران با قوانین پیش‌بینی شده بود، از وی سلب و به موجب اصل ۱۳۸ اصلاحی به رئیس مجلس داده شده است.

۱۳- اصل ۱۲۷ اصلاحی اختیار تعیین نمایندگان ویژه را به رئیس‌جمهور داده است.

۱۴- در اصل ۱۲۸ اصلاحی تعیین سفیران با پیشنهاد وزیر خارجه به تصویب رئیس‌جمهور موکول شده است.

۱۵- دو اصل ۱۳۰ و ۱۳۱ اصلاحی راجع به تشکیل شورای ریاست جمهوری است که مشابه آن پیش از اصلاح نیز وجود داشته و قبلاً به آن اشاره کردیم همچنین مفاد اصل ۱۳۲ اصلاحی در اصل ۱۳۲ قبلی نیز وجود داشته است.

۱۶- تفاوت اصل ۱۳۳ اصلاحی با مفاد همین اصل پیش از اصلاح صرفاً در معرفی وزرا برای رای اعتماد با پیشنهاد نخست‌وزیر و تصویب رئیس‌جمهور است که در اصل اصلاحی به صورت اقدام مستقیم از جانب رئیس‌جمهور درآمده و این توضیح نیز که با تغییر مجلس، گرفتن رای اعتماد مجدد لازم نیست، اضافه شده است.

۱۷- مفاد اصل ۱۳۴ اصلاحی با تغییر عنوان نخست‌وزیر به رئیس‌جمهور، تقریباً با اصل قبلی یکسان است و صرفاً نحوه حل اختلاف دستگاه‌های دولتی را که پیشنهاد آن با رئیس‌جمهور و تصویبش با هیات وزیران است، پیش‌بینی کرده است.

۱۸- در اصل اصلاحی ۱۳۵ وضعیت وزرا تا زمانی که عزل نشده یا رای عدم اعتماد نگرفته‌اند، مشخص شده است و مرجع پذیرش استعفای وزرا و هیات وزیران، رئیس‌جمهور تعیین شده. قبلاً همین روند درباره نخست‌وزیر پیش‌بینی شده بود. البته حق گماشتن سرپرست به مدت سه ماه برای وزارتخانه‌های فاقد وزیر برای رئیس‌جمهور در نظر گرفته شده است.

۱۹- در اصل ۱۳۶ اصلاحی حق عزل وزرا که قبلاً منوط به تصویب رئیس‌جمهور بود، مستقیماً به این مقام تفویض شده و مابقی اصل تغییری نکرده است. همچنین در اصل ۱۳۷ تغییر فاحشی مشاهده نمی‌شود.

۲۰- مفاد اصل ۱۳۸ اصلاحی همانند اصل پیشین و متضمن بیان حق تدوین آیین‌نامه‌ها و تصویبنامه‌هایی برای دولت و وزیران است اما در عین حال برای مجلس- از طریق رئیس آن- حق ممیزی این گونه تصمیمات پیش‌بینی شده است.

۲۱- در اصل ۱۴۰ تغییری جز حذف نخست‌وزیر و افزودن «معاونان رئیس‌جمهور» به چشم نمی‌خورد.

۲۲- در اصل ۱۴۱ حق تصدی موقت برخی وزارتخانه‌ها که برای نخست‌وزیر پیش‌بینی شده بود، در اصل ۱۴۱ اصلاحی از رئیس‌جمهوری سلب شده است.

۲۳- در اصل ۱۴۲ اصلاحی نخست‌وزیر حذف و مرجع رسیدگی به دارایی مقامات از دیوان کشور (یعنی یک مجموعه قضایی) به رئیس قوه قضائیه (فردی که فاقد سمت قضایی تعریف شده به معنی اخص است) تغییر یافته.

خامساً وضعیت توازن قوا پس از اصلاح قانون اساسی

با توجه به تغییراتی که ضمن اصلاح قانون اساسی در آن رخ داده و ما این دگرگونی‌ها را اجمالاً بررسی کردیم، می‌توان این گونه نتیجه گرفت تا آنجا که به قوه مجریه مربوط می‌شود، موارد عدم توازن را به شرح زیر می‌توان خلاصه کرد:

۱- اختیارات دولت در مورد تصویب ضوابط لازم‌الاجرا نظیر تصویبنامه و اساسنامه که در اصول ۸۵ و ۱۳۸ اصلاحی به دولت داده شده، در عین حال به ممیزی رئیس مجلس مقید شده است و شورای نگهبان نیز حق ممیزی دارد.

لذا در این مورد عدم تعادلی بین دو قوه مشاهده نمی‌شود. البته اگر حکم مطلق اصل ۱۳۸ سابق را با حکم مقید اصل ۱۳۸ فعلی مقایسه کنیم، شاید به نوعی سنگینی کفه ترازوی قوه مقننه قائل شویم.

۲- نتیجه اصلاح اصل ۸۸ این است که از یک سو سوال از رئیس‌جمهور یا وزرا مستلزم رای یک‌چهارم از نمایندگان است حال آنکه قبلاً هر نماینده‌ای به تنهایی این حق را داشت اما از دیگر سو سوال از رئیس‌جمهور (و در آن زمان از نخست‌وزیر) که میسر نبود، در اصل جدید میسر شده است. بنابراین باز هم یا باید قائل به عدم تغییر توازن قوا شد یا به لحاظ تضییق ایجادشده برای رئیس‌جمهور باز هم به برهم خوردن تعادل به نفع قوه مقننه نظر داد.

همین حالت در اصل ۸۹ مشهود است که ضمن آن استیضاح رئیس‌جمهور و احراز عدم کفایت وی پیش‌بینی شده و لاجرم در این مورد نیز توازن به نفع قوه مقننه بر هم خورده است.

۳- در اصل ۱۱۳ حق تنظیم روابط سه قوه از رئیس‌جمهور گرفته و اختیاراتش محدود شده است.

۴- در اصل ۱۲۲ رئیس‌جمهور که پیشتر فقط در مقابل «ملت» مسوول بود، در مقابل رهبر و مجلس نیز مسوول تلقی شده است. مفهوم این تغییر روشن است.

۵- اختیار بررسی تصویبنامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولت که طی اصل ۱۲۶ سابق مختص رئیس‌جمهور بود از وی سلب شده و به موجب اصل ۱۳۸ به رئیس مجلس داده شده است. نتیجه ظاهراً معلوم است.

۶- امکان تصدی موقت وزارتخانه‌ها که به موجب اصل ۱۴۱ برای شخص نخست‌وزیر مقرر بود، در اصلاح قانون اساسی برای رئیس‌جمهور پیش‌بینی نشده و وی فقط می‌تواند حداکثر به مدت سه ماه سرپرست برای وزارتخانه‌ها را بگمارد.

این هم تحدید و تضییقی است برای رئیس‌جمهور.

سادساً- نتیجه نهایی

۱- بحث تفاوت سیستم «پارلمانی و رئیسی» برای بررسی ویژگی‌های نظام حکومتی ایران قابل طرح نیست زیرا برخی ویژگی‌های این نظام منحصر به فرد است.

۲- در اصلاح قانون اساسی، اصولاً تغییر توازن قوای سه‌گانه مورد نظر نبوده است و آنچه مورد توجه بوده گذر از روش غیرمتمرکز به متمرکز بوده که انجام شده.

۳- اگر تغییری در تعادل و توازن قوا- بدون اینکه هدف اصلی باشد- حاصل شده باشد، در تحلیل نهایی، به نفع قوه مقننه- و در مواردی قوه قضائیه- و به ضرر قوه مجریه بوده است.

به عبارت دیگر صرفاً نخست‌وزیر به رئیس‌جمهور تبدیل شده و تغییراتی با توجه به این دگرگونی در قانون اساسی حاصل شده که اگر قوه مجریه را در مقابل قوه مقننه تضعیف نکرده باشد (که به نظر می‌رسد کرده) قطعاً تغییری در این تعادل حاصل نشده است.

حاصل اینکه هنوز مجلس در راس امور است.

انصراف دو نماینده از سوال از وزرای راه و اقتصاد

فوریت طرح نظارت مجلس بر مجلس رای نیاورد

گروه سیاسی: لایحه الحاق یک تبصره به ماده ۶۵۵ قانون مجازات اسلامی، تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده اعلام وصول شد. به گزارش ایلنا در جلسه علنی دیروز، حسین سبحانی‌نیا عضو هیات‌رئیسه مجلس موارد اعلام وصولی را قرائت کرد. براین اساس سوال عماد حسینی نماینده قروه از وزیر راه و ترابری در مورد تبعیض در نحوه تخصیص و توزیع اعتبارات پروژه‌ها اعلام وصول شد. همچنین محمدرضا حاجی‌اصغری نماینده میانه از طرح سوال خود از وزیر راه و ترابری در مورد عملکرد ماده ۲۸ قانون برنامه چهارم منصرف شد. اما در پایان جلسه اعلام کرد همچنان بر طرح این سوال اصرار دارد و انصراف نداده است. اما یوسف نجفی نماینده مراغه نیز از طرح سوال خود از وزیر اقتصاد در مورد دلیل کندی روند خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت‌های دولتی و عدم رعایت قانون در واگذاری سهام شرکت مخابرات انصراف داد. محمدرضا خباز نماینده کاشمر نیز سوالی را از وزیر رفاه در خصوص علت عدم افزایش مستمری خانواده‌های بی‌سرپرست تحت حمایت دستگاه‌های حمایتی مطرح کرد. در جلسه علنی دیروز یک فوریت طرح نظارت مجلس بر امور نمایندگان در دستور کار قرار گرفت. اما با رای منفی به یک فوریت این طرح، نظارت مجلس بر عملکرد نمایندگان به شکل عادی در مجلس بررسی خواهد شد. به گزارش ایلنا، سید علی ادیانی‌راد نماینده قائمشهر به عنوان یکی از طراحان این طرح گفت: این طرح دارای ۱۵۰ امضا است که نشان می‌دهد اکثریت نمایندگان بر فوریت و ضرورت آن اتفاق نظر دارند. این نماینده مجلس اصل نظارت را یک امر عقلایی دانست و گفت: مسوولیت‌پذیری به معنای محدودیت‌پذیری نیست. این طرح پاسخی به مطالبه مقام معظم رهبری است که در سالگرد تاسیس مجلس در جمع نمایندگان بر ضرورت نظارت‌پذیری نمایندگان تاکید کردند. این عضو کمیسیون انرژی معتقد است قانون مشخصی در مورد نظارت بر امور نمایندگان وجود ندارد و مجلس نیازمند یک نظارت درون‌سازمانی است. وی ادامه داد: ماده ۳۲ آیین‌نامه داخلی مجلس به نظارت مجلس اختصاص یافته است اما جامعیت لازم را ندارد. مهرداد لاهوتی نماینده لنگرود به عنوان مخالف یک فوریت این طرح گفت: مجلس خود ناظر بر همه قوای کشور است و درست است که رهبری در مورد نظارت بر مجلس تاکید داشتند، اما نگفتند که با فوریت عجله و طرحی تهیه شود که مبادا به خاطر این عجله شرایط قوه‌ای که ناظر بر همه قواست، تضعیف شود. لاهوتی معتقد است تدوین چنین طرحی ضرورت دارد اما با توجه به آنکه دستگاه‌های نظارتی کم هستند، عجله‌ای برای این موضوع وجود ندارد و نباید با عجله شرایط تضعیف نمایندگانی که باید مصونیت سیاسی داشته باشند، ایجاد شود.

محمد دهقان عضو هیات‌رئیسه مجلس نیز به عنوان موافق یک فوریت این طرح گفت: مجلس در راس امور است و طبق قانون اساسی اختیاراتی دارد و برای آنکه در معرض اتهامات ناروا قرار نگیرد و همواره جایگاه نظارتی و قانونگذاری خود را حفظ کند، نیاز به چنین طرحی دارد.

به گفته وی برخی اوقات افرادی به علت نگاه‌های سیاسی اتهاماتی به مجلس می‌زنند که لازم است جلوی آن گرفته شود. این طرح پرچم افتخاری برای مجلس هشتم خواهد بود.

انتقاد وزیر امور خارجه روسیه از تحریم‌های یکجانبه

ایرانی‌ها درخواست‌های شورای امنیت را به چالش می‌کشند

وزیر امور خارجه روسیه اظهار کرد ایران درخواست‌های شورای امنیت سازمان ملل را تا جایی که ممکن باشد، با وجودی که از لزوم از سرگیری گفت‌وگوها درباره برنامه هسته‌ای‌اش آگاه است، به چالش خواهد کشید. به گزارش ایسنا، پایگاه اینترنتی شبکه خبری «راشا تودی» گزارش داد: سرگئی لاوروف این اظهارات را شنبه در گفت‌وگویی با یک برنامه تلویزیونی هفتگی درباره اخبار روسیه مطرح کرد. لاوروف گفت تصمیم مسکو برای عرضه نکردن سیستم‌های دفاع موشکی «اس-۳۰۰» به ایران مطابق قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل است. وی افزود: روسیه در حکم ریاست‌جمهوری، آنچه را از روسیه و دیگر دولت‌ها در رابطه با ایران پس از تصویب قطعنامه جدید شورای امنیت سازمان ملل مطالبه می‌شود، مستند کرد. لاوروف افزود: روسیه در حمایت از این قطعنامه، از ارائه سیستم‌های موشکی زمین به هوای «اس-۳۰۰» خودداری کرد و همچنان با هرگونه تحریم یکجانبه علیه تهران مخالف است. قطعنامه‌های مصوب شورای امنیت سازمان ملل الزام‌آور است اما باید به حقوق ملی تبدیل شود زیرا این اسناد مستقیماً قابل اعمال در چارچوب قوانین کشورها نیستند. وزیر امور خارجه روسیه گفت درباره تدابیر بیشتر در قبال تهران در نشست اخیر که در سطح وزیران در نیویورک میان پنج عضو دائم شورای امنیت و آلمان برگزار شد، مذاکره شد. لاوروف ادامه داد: ما و چین یک بار دیگر این مساله را مطرح کردیم. وزیر امور خارجه روسیه افزود: اگر ما به طور مشترک کار می‌کنیم و اگر شرکای غربی ما همچنان می‌گویند که ضروری است موضعی محکم در قبال ایران حفظ شود، باید تصمیم بگیریم که آیا می‌توانیم درباره همه مسائل موضعی محکم داشته باشیم یا خیر، یا آیا باید از شورای امنیت برای رسیدن به حداکثر نتایج ممکن استفاده شود یا خیر؟ اما اگر این (نتایج) نتواند حاصل شود، کشورها به صورت فردی این کار را فراتر از توافقات حاصله در شورای امنیت انجام خواهند داد. این دست کم به لحاظ اصول اخلاقی در چارچوب کار جمعی اشتباه است. وزیر امور خارجه روسیه همچنین اظهار کرد: حتی با وجودی که ایرانی‌ها خیلی خوب لزوم از سرگیری گفت‌وگوها درباره برنامه هسته‌ای‌شان را تشخیص می‌دهند، درخواست‌های شورای امنیت سازمان ملل را تا آنجایی که ممکن باشد به چالش خواهند کشید. لاوروف تصریح کرد: ایران کشوری باستانی با تاریخی است که به چند قرن قبل بازمی‌گردد. دیپلمات‌های ایرانی افرادی بسیار باهوش هستند. معلوم می‌شود دیپلمات‌های ایرانی آمادگی انجام مذاکرات طویل‌المدت، چانه‌زدن تا لحظه آخر و واداشتن شرکایشان به کارکردن تا حداکثر ممکن را دارند تا متوجه شوند که یک شریک چطور واکنش نشان خواهد داد. البته ما با مشکلات بیشتری در چارچوب پرونده هسته‌ای ایران روبه‌رو هستیم. در این راستا، شرکای ایرانی می‌توانند سازنده‌تر باشند و در برابر درخواست‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی جدی‌تر واکنش نشان دهند و باید به همه آنچه درباره‌اش توافق می‌کنیم، پایبند باشند. لاوروف ادامه داد: یک سال قبل در ژنو نمایندگان «گروه شش» و ایران درباره چیزهایی توافق کردند که می‌توانست پیشرفت در نظر گرفته شود و تاثیری مثبت- حتی امروز- برای جلوگیری از تصویب قطعنامه جدید شورای امنیت سازمان ملل داشته با